

AVRUPA SERBEST MÜBADELE BÖLGESİ

Prof. Bedri GÜRSOY

I — GİRİŞİ :

İkinci Dünya Harbi Avrupa'yı çeşitli iktisadî, sosyal siyasî ve askerî meselelerle karşıkarşıya bırakarak sona ermişti. 1945 lerde harpten çıkmış galip veya mağlup bütün Devletler bir nevi «Kapital» ve «Kapitalizm» buhranı ile yüzyüze gelmişlerdi. «Kapital» buhranı harp içinde çeşitli sebeplerle aşınmış veya kullanılmaz hâle gelmiş yahut da tahrip olmuş sermayenin yenilenmesi şeklinde özetlenebilir, «Kapitalizm» buhranı ise yukarıda söylenilenle çok yakından ilgili idi. Eğer Avrupa Devletleri kısa zamanda kalkınamazlarsa hür dünya ve onun dayandığı iktisadî sistem, hiç olmazsa Avrupa'da, çökecek veya mahiyet değiştirecekti. Gerçekten Paris'te Marshall Plânı için müzakereler cereyan ettiği sırada meselâ Fransa ve İtalya gibi Avrupa'nın en kalabalık nüfuslu iki memleketi açlık tehlikesi ile karşı karşıya bulunuyorlardı. Çünkü Amerika'dan başka hiç bir hür dünya devletinde satın alınacak buydağ bulunmadığı gibi bu memleketlerin günlük ekmek ihtiyaçlarını karşılayacak buğdayın parasını ödeme imkânları da mevcut değildi. Avrupa ekonomisi uçurumun tâ kenarında bulunuyordu. Bahsi edilen günler de, felâketi ile tarihe mal olmuş eski çağların kıtlık devreleri veya Kitab-ı Mukaddes'teki Hazreti Yusuf hikâyeleri değildir. 1960 ın 13 - 14 yıl öncesinden bahsediyoruz. Bir kelime ile 1947 de Avrupa'da gerçek bir iktisadî ve siyasî buhran hüküm sürmekte idi.

Harp sonu geldiğinde bazı güçlüklerle karşılaşılacağı birçok ilim ve siyaset adamları tarafından daha savaşın şiddetle ceryan ettiği harp yıllarında ileri sürülmüştü. 1 - 22 Temmuz 1944 de 44 milletin iştirâkiyle Breton Woods'da toplanan konferans müttefikler arasında harp sonrasını düzenlemek için yapılan temasların bir neticesidir. Kısaca Dünya Bankası dediğimiz beynelmilel İmâr ve Kalkınma Bankası (International Bank for Reconstruction and Development) ve Para Fonu (International Monetary Fund) nun kurulmalarına bu toplantıda karar verilmişti. 1945 yılından itibaren faaliyete geçen bu müesseselerin varlığı Avrupa'yı yukarıda işaret ettiğimiz buhranla karşılaşmaktan kurtaramamıştı. İşte Marshall Plânı Avrupa'yı buhrandan kurtarmak ve Avrupa Ekonomisini yeniden inşa et-

mek gayesiyle konulmuştu. Tarihte emsaline rastlanmayan bu azametli yardım programının temelindeki yaratıcı düşüncenin bütün şerefi Amerika Birleşik Devletlerine ve onun o zamanki Devlet adamlarına aitti. Amerika Avrupa ekonomisinin yeniden inşası için borç ve bağış olarak yaptığı azametli yardım yanında iktisadî politikasını da Avrupa Devletlerinin Amerika'ya serbestçe mal satabilmelerini sağlayacak şekilde düzenlemekle o zamanın en önemli problemi olan dolar kıtlığına vasıtalı da olsa, çok müessir bir hal sureti daha göstermişti.

1948 yılında Avrupa İktisadî İşbirliği Teşkilâtı (Organisation for European Economic Cooperation) kısa adıyla OEEC kuruldu. Bu teşkilât da istihsalı ve neticede refahı teşvik eden çok taraflı mübadelenin sağlanmasında önemli bir rol oynadı. Böylece Avrupa'da iktisadî alanda serbest mübadele ve genişleme lehine bir ceryan belirmiş oldu.

2 — HARP SONRASI DÜNYASINDA SERBESTİYE DÖNÜŞ :

1930 larda, hemen buhranı takip eden yıllarda, her Devlet kendi başına birtakım tedbirler manzumesine başvurmuştu. Bu tedbirler tanzim etmeyi tahdit etme, hattâ menetme istikametinde anlayan düşüncelerin mahsulü idi. Neticede dünya ekomosi çok darlaştı. Dış ticaret durgunlaştı. Yüksek gümrük sedleri, takaslar, kontenjan usûlleri ve bir sürü başka tahdit edici tedbirler ortaya kondu. Kendi kendine yeterlik birçok Devletlerin benimsediği bir iktisadî politika idi. Dünya hücrelere bölünmüş bir manzara arz ediyordu.

İkinci Dünya Harbinden sonraki gelişmeler çok farklı istikametlerde olmuştur.

Gerçekten İkinci Dünya Harbi içinde bile dünya meseleleri yeni baştan görüşülürken uzağı gören bir noktâ-nazar o zamanki düşüncelere rehberlik etmişti. Daha 1944 de Dünya Bankası ve Beynelmilel Para Fonu tesis edilirken beynelmilel ticareti önleyen bu gibi mânileri bertaraf etmek için konulmuş hükümler vardır. Bu görüşlerin ışığında diyebiliriz ki mevcut tahdit edici hükümlerin ve gümrük sedlerinin dış ticarete mâni olmuyorsa bile işi hayli güçleştirdiği kanaati umumî bir kabule mazhar olmakta idi. Harpten sonraki yıllarda düşüncelere hâkim olan bu görüşler sayesinde bir yandan Avrupa memleketleri arasında, diğer yandan Avrupa ile Dünya memleketleri ve bilhassa Amerika arasında tarihte o zamana kadar eşine rastlanmamış anlaşma imzalandı. Onun için dünya ticaretini arttıracak uzun vâdeli bir plân üzerinde durmanın artık zamanı gelmiştir, denilebilir. Bu lehteki noktalara karşı harpten sonraki

devrede karşılaşılan çok büyük ve önemli mâniler de göze çarpar. İktisadî kaynaklar ve müstahsil kuvvetlerdeki milletlerarası eşitsizlikler, paralar arasındaki mütefavit seviyeler ve bir ara bütün dünya memleketlerini tehdit edecek kadar genişleyen enflasyon gibi.

Fakat dünya ticaretini genişletmek arzusu çok daha kuvvetli ve ilim ve siyaset adamları bu noktada birleşmiş oldukları için müşküller birer birer yenildi. İlk adım yukarıda da bir vesile ile işaret olunduğu gibi 1944 de imzalanan Bretton Woods anlaşmaları ile atılmıştır. Bu anlaşmalar Dünya Bankasının ve Para Fonunun kuruluşuna imkân hazırlamıştır. Bunları da 1947 de Tarifler ve Ticaret Üzerindeki Genel Anlaşma (General Agreement on Tariffs and Trade) yahut kısaca GATT takip etmiştir. Bir yandan bu beynelmilel müesseselerin kurulması ve GATT anlaşmasının hazırlanması için çalışılırken, diğer yandan da karşılaşılan çok önemli birtakım problemler halledilmedikçe istenilen neticelerin elde edilemeyeceği görüldü. O zamanın en önemli problemi Garbî Avrupa'nın iktisadî zaafı ve dolar kıtlığı idi. Amerika'nın uzağı gören yerinde bir siyaseti bu dertlere de çare buldu. Marshal plânı bu tedbire verilen dünyaca tanınmış isimdir. Böylece Para Fonu çok taraflı tediyeler için lüzumlu temelleri hazırlarken, GATT Dünya ticaretine hâkim olması gereken yeni prensipleri formüle ediyordu. Avrupa Devletleri de aralarındaki tarihî rekabeti bir yana bırakıp yeni bir kuruluş ve gelişme için lüzumlu Avrupa İktisadî İşbirliği Teşkilâtını (OEEC) kurdular.

1947 den bu yana hem mahallî plânlar, hem de toplu halde yapılan plânlar aynı müşterek gayeye doğru yönelmeye başladı. Dünya ticaretini genişletmek için ticaret sedlerini indirmek GATT anlaşmalarının ruhuna uygun olarak Amerika gümrük sedlerini bir miktar indirdiği zaman bu durum Avrupa memleketlerinin Amerika'ya mal satışlarını teşvik etti. Dolar sahasına satış Marshal Plânı ile birlikte Avrupa memleketlerinin kısa zamanda kalkınmalarına ve GATT anlaşmasının ruhuna uygun olarak onların da ticareti köstekleyen mânileri bertaraf edecek tedbirleri almalarına imkân verdi. Bir yandan bu işler olurken diğer yandan da az gelişmiş memleketlere sağlanacak imkânlar üzerinde bir ceryanın doğduğuna şahit oluyoruz.

Bu gelişmeler olduğu devrede dış ticaret öneminden birşey kaybetmemiş, hemen daima ele alınan işlerin ağırlık noktası olarak kalmıştır. Zira ticarî muameleler gelişmedikçe yardımdan netice alınamıyor demektir. Ticarî muamelelerdeki genişleme, dış tediye vasıtalarındaki ferahlık sayesinde ki alınan borçlar ödenebilecek, yardım da devamı zarurî bir unsur olmaktan çıkabilecektir. Gerçek refah da ancak bu suretle elde edilebilir. Yardım dış ticaret yerine ikame edilmesi mümkün bir vasıta de-

ğildir. Dış yardım, beynelmilel finansman ve yatırımlar neticede dış ticarete önce istikrar, sonra gelişme sağlayamazsa âli gaye olan gelişmenin ve refahın sağlanması mümkün olmaz. Dış ticaret bir millet için ödeme kabiliyeti demektir.

Ödeme kabiliyeti olduktan sonra da milletlerin birbirlerinden borç almaları kadar tabii şey olamaz. Böyle bir muameleden elde edilecek tek kazanç hiç şüphesiz ticareti geliştirmektir. Çünkü ancak o sayede her «alış»ı bir de «veriş» karşılayabilir. Bundan başka az gelişmiş memleketler de kalkınmaları için lüzumlu finansman vasıtalarını geniş ölçüde kendi kaynaklarından elde etmeye çalışmalıdırlar. Bir memleketin tasarrufta bulunabilmesi için ilk şart, mal yapıp satmasıdır. Hülâsa tasarrufun doğmasına imkân veren mekanizma mübadele dolayısıyla ticarettir.

Dünya ticaretinde İkinci Dünya Harbinden bu yana göze çarpan inkişafın özelliğini bilhassa endüstrileşmiş memleketler arasındaki ticaretin gelişmesi teşkil etmektedir. Az gelişmiş memleketlerle olan ticarete de bir ilerleme varsa da bu çok daha yavaş ve ağır bir ilerlemedir. Bu mesele bütün beynelmilel teşekküllerin - Para Fonu, Dünya Bankası, GATT gibi - dikkat nazarını çeken önemli bir noktadır. Onun için dünya ticaretini genişletmek umumî düşüncesi etrafında vâki her yeni birleşme bu meseleye de bir hal sureti bulmağı gayeleri arasına almalıdır. GAAT'ın az gelişmiş memleketlerin dış ticaretini kolaylaştırmak için gayret sarfettiği bir çok kereler resmî ağızlardan ifade edilmiştir. Genel Sekreteri Mr. Eric Wyndham «yaptığımız her beynelmilel ticaret müzakeresinde daima az gelişmiş memleketlerin ticaretini kolaylaştıracak tedbirlerin ne olabileceğini hususiyle araştırırız» diyordu.

Avrupa Serbest Ticaret Birliği (EFTA) da bu noktaya önem vermekte ve yaptıkları regional bir anlaşmanın ne şekilde bu duruma faydalı olabileceğini işaret etmektedir.

3 — AVRUPA'da İKTİSADİ İŞBİRLİĞİ :

İktisadî alanda işbirliğinin ne kadar verimli ve faydalı olabileceğinin en parlak delili hiç şüphesiz 1948 de Avrupa İktisadî İşbirliği Teşkilâtının (OECE) kurulmasından bu yana Garbî Avrupa Devletlerinin dış ticaretlerde görülen şayanı dikkat artıştır. Bu gelişmede de en önemli âmil, muhakkak ki, ticaret üzerindeki kemmî kayıtlamaların elbirliğiyle kaldırılması demek olan liberasyondur. Bu meselenin ne kadar umumî bir kabule mazhar olduğunu belirtmek için OECE'nin 10. uncu yıldönümü dolayısıyla çıkarılan rapordaki aşağıya alınan ifadeye gözetmek kâfidir:

«Bütün âza Devletler ticareti serbest bırakmanın prodüktiviteyi artırma ve hayat seviyesini yükseltme için çok müessir bir vasıta olduğu noktasında birleşmektedirler.»

Ticaretin gerçekten serbest olabilmesi çok taraflı bir ödeme sistemi ile mümkündür. Bu gayeye hizmet etmek üzere de Avrupa Tediye Birliği 'European Payments Union, veya kısaca 'EPU, kurulmuştur. Avrupa Tediye Birliğinin kuruluş gayesine en elverişli şekilde hizmet ettiğini kuruluşundan bu yana geçen devredeki çalışmasına ve Garbî Avrupa Devletlerinin dünya ile olan ticaretlerinin artmasına bakarak söyleyebiliriz. Avrupa Tediye Birliği Sterlin, Frank ve Guilder bölgelerine dahil bütün memleketleri içine aldığından bunlar arasındaki anlaşma ve bu memleketlerin dünyanın başka memleketleriyle yaptıkları anlaşmalar sayesinde -hususiyetle Cenubî Amerika Devletleriyle- Avrupa gittikçe serbestleyen bir ödeme kabiliyetine sahip olabilmıştır.

Bu devrede, Avrupa İktisadî İşbirliği Teşkilâtında âza olan memleketlerin hepsi kendi millî ekonomi politikalarını tesbit ederlerken diğer âza Devletlerin durumlarını da daima gözönünde bulundurmışlardır. Bu, Avrupa tarihinde misali olmayan bir durumdur. Avrupa Devletleri arasında işbirliğini arttıracak yeni yeni teşebbüslere girişildiği zaman varılacak neticede bu durumun büyük ölçüde tesiri olacaktır. Meselâ harpten önceki devreden kalma son maniler gümrük târifelerini de büsbütün kaldırarak ticareti daha da serbest hâle koyma teşebbüsleri için atılmış adımlar vardır. Bu teşebbüslerin muvaffakiyeti hiç şüphesiz yukarıda söylenen işbirliği zihniyeti sayesinde mümkün olabilecektir. Gümrük tarifelerinin indirilmesi ile ilgili ilk adımdır. Marshal plânı üzerinde görüşmelerle birlikte ceryan etmiştir. Bu maksatla Brüksel Gümrük İşbirliği Gurubu tesis olunmuştu. Bu gurup Brüksel gümrük eşya cetvelini (Brossels Nomanclosure) meydana getirdi. Doha sonraları nazara alınan gümrük indirmelerinde hep bu nomanklatürden faydalanılmıştır. Fakat Avrupa İktisadî İşbirliği Teşkilâtı dahi gümrük ve tarife meseleleriyle 1956 dan önce meşgul olamadı. 1956 yılı baharında Belçika, Danimarka, Lüksemburg, Hollanda, Norveç, İsveç ve İsviçre gibi düşük tarifeli memleketler Avrupa'da pazarlanan maddeler için gümrük tarifelerinde bir yeni indirme daha yapmağı kararlaştırdılar.

Gümrük tarifelerinde indirmeyi hedef tutan yeni anlaşma, bir kısım OEEC âzası memleketlerin daha hızlı bir gelişme sağlama arzusu ile yaptıkları Müşterek Pazar Anlaşmasıyla ortaya çıktı. Müşterek Pazar'da bir kısım OEEC üyesi memleketlerin daha hızlı bir gelişme sağlama amacıyla gümrük tarifelerini kendi aralarında söküp atma arzusundan doğmuştur, denilebilir. Bu guruba dahil 6 memleket vardır. Bunlar harf sırasıyla Almanya, Belçika, Fransa, Holanda, İtalya ve Lüksemburg'dur.

Bu altı Devletin iktisadî alanda işbirliği gayesiyle kurdukları ilk teşekkül Avrupa Demir - Çelik Birliği idi. Bu tecrübenin muvaffak olmasından sonra yaptıkları devamlı temaslarla 1955 de Messina Toplantısında kendi aralarında bir Müşterek Pazar tesisi için mutabık kaldılar. Bu çalışmalar 1957 de Roma'da imzalanan Müşterek Pazar Mukavelesi ile resmî sıfat kazandı. Böylece 1957 Martında bizim Müşterek Pazar memleketleri dediğimiz Avrupa İktisadî Topluluğu (European Economic Community) doğdu. Bu devletlerin gayeleri kısaca şu şekilde özetlenebilir: Kendi aralarında gelecek 10 - 15 yıl içinde gümrük tariflerini kaldırmak, dış âlem ile münasebetlerinde 6 devlet için müşterek bir gümrük tarifesi kabul etmek, iktisadî sahada ve sosyal sahada yakın bir işbirliği sağlamak. Altılar bunu Avrupa Birliğine doğru gidişin zarurî bir safhası ve aynızamanda bir parçası telâkki etmektedirler.

Bu gaye ve düşüncelerle OEEC 1957 - 1958 yıllarından itibaren kendisine âza olan bütün devletlerin Müşterek Pazar Memleketleri (European Economic Community) veya kısaca (EEC) ile işbirliği yapmaları imkânını sağlayacak bir zemin bulmağa çalıştı. Böyle bir zeminin şu şekilde sağlanacağı ümit ve tahmin ediliyordu. Avrupa Devletlerinin tamamını kucaklayan bir serbest mübadele bölgesi yaratmak, bir başka deyimle serbest ticareti önleyen her türlü maniyayı ortadan kaldırmak, fakat Avrupa dışı âlem ile olan ticarî münasebetlerinde Devletleri temamiyle serbest bırakmak yâni gümrük hadlerini istedikleri gibi tâyin ve tesbit edebilme yetkisini onlara tanımak. Bu düşünceye taraftar olanlar OEEC teşkilâtına üye bütün memleketlerle sıkı temas edip onlarla görüştüler. Şu fikir üzerinde duruluyordu: Müşterek Pazar memleketlerinin meydana getirdiği bloku daha geniş bir mübadele bölgesiyle tamamlamak ve buraya, Müşterek Pazara bütün talepleri yerine getirerek tam üye olma hakkını kazanmış Devletleri olduğu gibi henüz bütün şartları haiz olmadıkları için tam üye olarak katılamıyacak olan memleketleri de ithal etmek. Bu yeni serbest mübadele bölgesine OEEC üyesi bütün memleketler dahil olacaktı.

Bu teklifin, en önemli noktası OEEC üyesi memleketlerin hepsinin Müşterek Pazar Memleketleriyle işbirliği yapmalarını sağlamaktı. Şüphesiz ki bu işbirliği serbest mübadele bölgesi dışında da sağlanabilirdi. Ancak mübadele bölgesi taraftarları bu işbirliği ile beraber dünya ticaretini de geliştirmeyi hedeflerinden biri olarak alıyorlardı. Zira en ziyade müsaadeye mazhar esastan hareket eden GATT'da bile iki istisna kabul edilmişti: Birisi Gümrük Birliği ve diğeri Serbest Mübadele Bölgesi. Onun için bu bölge fikrine taraftar olan memleketler dünya ticaretini geliştirme bakımından Serbest mübadele bölgesini bilhassa elverişli bir müessese olarak telakki etmekte idiler. Zira serbest mübadele bölgesinde âza

Devletler bölge dışındaki memleketlerle olan ticarî müsabetlerinde karşılıklı anlaşmalarla gümrük hadlerini indirip dış ticareti teşvik etmekte temamiyle serbest kalacaklardı.

Bir kısım memleketlerin şartları da böyle bir hal suretine çok uygun görünmekte idi. Bilfarz, İsviçre ve İskandinav memleketleri gibi Avrupa İktisadî İşbirliği Teşkilâtına dahil bir kısım memleketler vardı ki bunlar, geleneksel olarak düşük gümrük tarifesi uygulayan memleketlerdendi. Bu memleketlerin iktisadî gelişmelerinde dünyaya ve dünya ticaretine açık olmaları büyük ölçüde rol oynamıştı. Bu memleketler için bir gümrük birliğine dahil olmanın ifade edeceği manâ uzun zamandanberi uyguladıkları ve o sayede iktisatlarını geliştirdikleri liberal mübadele politikasına veda etmekte. Bu memleketlerin liberal mübadele siyasetinden ayrılmaları, münasebette buldukları dünyanın her tarafına yayılmış satıcı memleketleri de mütessir edecekti. Tabii bu memleketler halkının serbest dünya ticaretinden kazandıkları gelirleri de tehlikeye düşecekti. İngilterenin durumu daha başka bir hususiyet arz etmekte idi. Bilindiği gibi Birleşik Krallık bir yandan İngiliz Memleketler Topluluğunu (Common Wealth) ile olan bağlarına diğer yandan da dünyanın dört tarafına yayılmış malî ve ticarî alâka ve menfaatlerine aykırı düşen böyle bir anlaşmaya katılamazdı. Müşterek Pazar'ın Birliğe dahil bir kısım memleketlerin politik münasebetleri ve teşkilâtın milletlerüstü bir varlığa sahip olması tarafsızlık politikasını uzun yıllardanberi takip etmekte olan bir kısım memleketlerin bir anlaşmaya katılmalarına mâni bir durum ortaya koymakta idi. Bu memleketler bilâhare Avrupa Serbest Ticaret Bölgesi Anlaşmasına (European Free Trade Association) veya kısaca EFTA katılmışlardır.

Müşterek Pazar'a dahil memleketlerin OEEC üyesi diğer memleketleri de içine alacak daha geniş bir serbest mübadele bölgesi dahilinde birleşmeleri hakkındaki teklif uzun zaman çok taraflı ve kesif bir inceleme ve çalışmaya tâbi tutuldu. Fakat, müsbet bir neticeye varılamadı. Bunun üzerine ticareti serbest bir hâle getirmek ve yeniden ikili anlaşmalara dönülmesini önlemek için Avrupa İktisadî İşbirliği Teşkilâtına (OEEC) dahil yedi memleket kendi aralarında bir serbest mübadele bölgesi kurmağa karar verdiler. İşte EFTA (Avrupa Serbest Mübadele Bölgesi Birliği) belli bir gayeye doğru yönelmek isteyen durumları, menfaatleri, dış âlemle olan alakaları bakımından anlaşabilen yedi memleketin bir araya gelmesinden doğdu.

EFTA hâlen 90 milyona yakın bir Avrupalı milletler topluluğunu içine almaktadır. Yediler, şimdilik kendi aralarında serbest mübadele yollarını gerçekleştirmeye çalışacaklardır. Tabii Müşterek Pazar memle-

ketleriyle anlaşma imkânını ileride tahakkuk ettirebilirlerse bu, herhalde serbest ticaret bölgesine üye olanların temel düşüncelerini takviye etmiş olacaktır. Zira yukarıda da belirtildiği gibi EFTA ya dahil memleketleri bir araya toplayan en önemli gaye serbest ticareti sağlamaktır.

4 — AVRUPA SERBEST MÜBADELE BÖLGESİ BİRLİĞİNİN ÖZELLİKLERİ :

Avrupa İktisadî İşbirliğinin (OECE) Milletlerarası iktisadî mübadele münasebetlerine getirdiği en önemli yenilik, çok taraflı ticareti teşvik, ve içinde bulunulan şartları da nazara alarak bu çeşit münasebetleri ihya edip geliştirmek olmuştur. Avrupa Serbest Mübadele Bölgesi Birliğine (EFTA) dahil memleketler Stockholm'da toplandıkları zaman çok taraflı ticarete olan inançlarını hiç bir şüpheye mahal bırakmayacak şekilde belirttiler. EFTA'nın özelliklerinden söz açmış iken bu nokta üzerinde daha başlangıçta vurgu yapmış olmamız şu sebebe dayanır : Bu birliğe dahil olan memleketlerin siyasî bakımdan birleşmek için hiç bir arzuları yoktur. Bilfarz Müsterek Pazar Memleketleri gibi ayrı bir Avrupa Birliği meydana getirme gayesi gütmemektedirler. Azalık da, hayli değişik şekiller alabilmektedir. Birliğe katılmış memleketlerin hepsi, iktisadî potansiyellerine veya nüfuslarına bakılmadan, eşit reye sahip olacaklardır. Anlaşmanın âza memleketlere sağlayacağı tahmin olunan fayda çeşitlidir. Bir kere anlaşmanın aza devletlerin millî ekonomilerini geliştirme bakımından büyük faydalar sağlayacağı umulmaktadır. Zira Birliğe dahil memleketler serbest mübadele sayesinde iktisadî faaliyetlerin gelişmesine ve genişlemesine, tam çalışmanın sağlanmasına, neticede hayat seviyesinin devamlı olarak yükselmesine ve bütün bunları iktisadî ve malî istikrar ile birlikte yürüteceklerine inanmaktadırlar. Esasen yukarıda sayılan gayeler iktisadî istikrarın sağlanmasına aynı zamanda hizmet eden şeylerdir. Dış âlem ile olan münasebetleri bakımından da Birliğin dünya ticaretini geliştirmeye imkân hazırlayacağı umulmaktadır.

Avrupa Serbest Mübadele Bölgesine dahil memleketler kendi aralarında serbest ticareti geliştirmek için gümrük hadlerinde dereceli bir indirmeye başvuracaklardır. 1960 yılı 1 Temmuzunda aza memleketlerden gelen mallar üzerindeki gümrük resimleri % 20 nisbetinde indirilmiş olacaktır. Bununla ilgili hazırlık konuşmaları 2 Mart 1960 tarihinde aza Devletler İktisat ve Ticaret Vekillerinin iştirâkiyle Viyana'da yapılan bir toplantıda tamamlanmıştır. Aza Devletler arasındaki mal mübadelesinden alınan gümrük resimleri gelecek on sene içinde temamiyle ortadan kaldırılmış olacaktır. 1 Temmuz 1960 da yapılacak % 20 indirmeden sonra 1961 de hiç bir indirme yapılmıyacak 1962 1 Temmuzunda % 10,

1963 1 Temmuzunda % 10 ve bir sene daha atlanarak 1965 1 Temmuzunda yine % 10 indirme yapılacak ve böylece mevcut gümrük resimleri 5 sene içinde % 50 indirilmiş olacaktır. Kalan % 50 gümrük resimleri de 1965 - 1970 arasında her yıl % 10 indirilmek suretiyle 1970 1 Temmuzunda % 100 ü kaldırılmış olacaktır.

Avrupa Serbest Mübadele Bölgesine dahil memleketlerin birbirleriyle vâki ticarete gümrük resimlerinde yapacakları bu dereceli indirme Müşterek Pazar Memleketlerinin uygulayacakları dereceli indirmeye çok benzer. Yalnız serbest mübadele bölgesi memleketleri daha elastikî hükümler ihtiva eden bir anlaşma imzalamışlardır. Buna göre ileride zaruretler gerektirdiği takdirde bu 10 yıllık dereceli indirme devresinde veya indirme miktarında değişiklik yapabileceklerdir. Ancak, anlaşmadaki 10 yıllık devre nihaî mahiyettedir. Aza devletler bu devre içinde mal ve eşya ithali üzerindeki her türlü kemmî tahdidatı kaldırmış olacaktırlar. Bu gayeye müteveccih olmak üzere alınan bir diğer tedbir de aza Devletlerin her yıl % 20 nisbetinde mal ve eşya ithali kotalarını artırmalarıdır. Tabii kotalarla ilgili bu tedbir hiç bir zaman aza devletleri ithalat üzerindeki tahditleri ve önleyici sedleri kaldırma görevinden vâreste kılmaz. Bir kerre daha hatırlatalım ki bu anlaşmanın gayesi ticaret serbestisini sağlamaktır. Onun için mübadele kotalarını yükseltme tedbirini tercihli (preferencial) tarifelerin yeniden doğacağı ve tercihli tarifelerle mübadele yoluna gidildiği mânasına almamalıdır.

Aza devletlerin hariçle olan münasebetlerinde tam bir serbestiye sahip olacakları göze çarpan diğer bir enteresan nokta olarak karşımıza çıkıyor. Gerçekten yedilerden her biri serbest mübadele bölgesi dışındaki memleketlerle olan ticareti dolayısıyla gümrük hadlerini istediği gibi tayin ve tesbit etmekte temamiyle serbest olacaktır. İster anlaşmanın yapıldığı yıldaki gümrük resmini sabit tutar, ister arttırır, isterse tenzil eder. Bir başka deyimle yedilerin meydana getirdiği gurup için müşterek bir gümrük tarifesi bahis konusu değildir. Gümrüğe gelen mallar, menşelerine göre ayrı muameleye tâbi tutulacak şayet aza devletlerden geliyorsa tenzilatlı tarifeden faydalanacak, aza olmayan memleketlerden geliyorsa ithal eden memleketin menşe memleketi ile yaptığı ticarî anlaşmadaki resim uygulanacaktır. Bir başka deyimle her memleket birlik dışında kalan milletlerle olan ticarî münasebetini tayin ve tesbitte serbest olacaktır. Menşe kaidesi, uygulanması oldukça nezaket arzeden bir kaidedir. Zira bir memleketin ticaretinde yer alan maddelerin hepsini kendi yetiştirmesi veya kendi topraklarından çıkarması mümkün değildir. Bunun için de mevzubahis malın Avrupa Serbest Mübadele Bölgesine dahil memleketlerden birinde bir değişmeye tâbi tutulup tutulmadığına veya kıymetine bir ilâve yapıp yapılmadığına bakılacaktır. Bu gibi

mallar Birliğe dahil memleketler mahsul veya mamûlü sayılacaktır. Mamul eşyanın bazı parçalarının EFTA dışından gelmesi de pekâlâ mümkündür. Bu takdirde bahis konusu mamul maddeye eklenecek bir liste ile nelerin Birliğe dahil memleketler malı, nelerin dışardan alınmış şeyler olduğu bildirilecektir. Bu durum tatbikatta bazı müşkülleri peşi sıra sürüklese bile âza memleketleri istedikleri şeyleri ucuz buldukları yerlerden almakta serbest bırakmak gibi bir üstünlüğü de vardır.

Yedi'lerin teşkil ettikleri birlikte gerçekten bir serbest mübadele bölgesi meydana getirmek çeşitli diğer meselelerin de hallini gerektirecektir. Biz bunlardan bazılarını sayalım. Bir kere Devletin iktisadî hayata müdahalesi istihşali, ihracatı teşvik ederken yaptığı malî yardımlar gibi hususlarda bir anlaşmaya varılması şarttır. Aksi takdirde oyun kaidelerinde bozukluk olur. Bir memleketin diğeriyle rekabet etmesine imkân kalmaz. Bununla ilgili hükümlere de ihtiyaç vardır. İthalat tahditleri, serbest şube açabilme veya birleşebilme, damping ve ilah... gibi noktalarda herhalde bazı anlaşmalara varılması lâzımdır. Maamafih anlaşmada sıkışık durumlarda Devletlere tedbir alma imkânı sağlamak için konulmuş elâstikî hükümlere de rastlıyoruz. Bilfarz âza Devletlerden herhangi birisi zor durumda olan bir endüstriyi belli bir süre için koruyabilir. Yahut tediye müvazenesini sağlamak gayesiyle himayeci tedbirlere başvurabileceği gibi kota sistemine de müracaat edebilir.

Anlaşmada balıkçılık ve ziraatin özel durumu nazara alınarak konulmuş hükümlere de rastlanmaktadır. Bu hükümlerde gözönünde bulundurulmuş husus, bu maddelerin ihracatlarında önemli bir yer işgal ettiği memleketlere diğer âza memleketlerle ticaretlerini geliştirebilmeleri için makul bir himayecilik tedbiri alabilme yetkisi tanımak şeklinde özetliyebiliriz.

Görülüyor ki Avrupa Serbest Mübadele Bölgesi anlaşması tedricî olarak ticaret sedlerini kaldırmak ve normal rekabet şartlarını tesis etmek gayesiyle ve gayet pratik bir zihniyetle yapılmış bir anlaşma manzarası arz etmektedir. Bir açıdan bakıldığında kesin ve sert hükümleri ihtiva etmekte, diğer bir açıdan bakıldığında ise gayet elâstikî olduğu dikkati çekmektedir. Bir heyet anlaşmanın işleyişine nezaret edecektir. Müşterek Pazar memleketlerinin yaptıkları anlaşmadan farklı olarak Yediler kanunî ve resmî makamlar ihdasından mümkün olduğu kadar çekinmişlerdir. Bunda serbest mübadele bölgesi anlaşmasının siyasî gayeleri bulunmaması elbette müessir olmaktadır. Bilfarz ne bir merkezî teşkilât (Genel Merkez) ne de bir sekreterlik vesaire ihdas etmemişlerdir. Çoğu zaman yazılı metinlere dayanmayan fakat tatbikatta çok iyi işleyen İngiliz hukuku gibi bu anlaşma da daha ziyade Birliğe dahil memleketle-

rin gösterecekleri işbirliği zihniyetine güvenmekte, kuvvetini oradan alacağını söylemektedir. Böyle bir zihniyet mevcut olmadığı takdirde en iyi yazılmış metinlerin dahi bir netice vermiyeceği de inkârı imkânsız bir gerçektir. Kaldı ki, Avrupa İktisadî İşbirliği Teşkilâtı OEEC faaliyette bulunduğu yıllar zarfında böyle bir zihniyeti yaratma bakımından çok faydalı olmuştur.

Yediler kendi aralarında yaptıkları müzakerelerden OEEC'ye dahil memleketleri başlangıçtan beri haberdar etmişlerdir. Yaptıkları her toplantıdan sonra Avrupa İktisadî İşbirliği Teşkilâtına yazılı veya sözlü raporlar vermişlerdir. OEEC ile olan irtibatın muhafazasında gösterilen bu titiz dikkatin bir kaç sebebi vardır. Bir kere Avrupa İktisadî İşbirliği Teşkilâtını Garbî Avrupa Devletleri arasındaki İktisadî İşbirliğinde önemli ve yerleşmiş bir merkez olarak muhafaza endişesi en başta zikredilmesi gereken sebeptir. Bununla ilgili diğer bir nokta da OEEC'yi Müşterek Pazar'ın gelişmesi karşısında zaafa düşürmemek, gerektiği hallerde ona karşı kullanmak düşüncesi olabilir. Nihayet OEEC'ye dahil memleketleri bilhassa Müşterek Pazar dışında kalmış âzaları hoş tutmak, onları kendi blokları lehine kazanamamaları bile OEEC içinde ve tarafsız bir politika gütmelerine müessir olmak diğer bir sebep olarak zikredilebilir.

Yediler arasındaki bu anlaşma pratik zihniyetle hazırlanmış olan bir anlaşmadır, demiştik. Gelecek yıllarda yeni inkişaf lar ortaya farklı durumlar çıkardığı takdirde elbette yeniden gözden geçirilip beliren yeni şartlara uydurulması gerekecektir. Serbest mübadele bölgesi anlaşması gibi birlikler, zamanımızın ortaya çıkardığı yeni ve dikkate değer deneyimlerdir. Onun için de tecrübenin öğrettikleri gelecekteki gelişmeler bakımından çok önemlidir. Herhalde zaman ve tatbikat bir yandan kendi aralarında diğer yandan Yediler dışındaki camialar ve milletlerle olan münasebetlerinde ticareti geliştirme ve işbirliğini genişletme bakımlarından çok öğretici olacaktır.

5 — YEDİLERİN İKTİSADİ DURUMLARI VE TAKATLARI :

Yediler arasında göze çarpan ilk benzerlik hepsinin de sanayileşmiş memleketler olmalarıdır. Ekonomisinde ziraatin önemli bir yer tuttuğu Danimarka'da bile endüstriyel istihsal millî hasılabın oldukça büyük bir kısmını teşkil etmektedir. Anlaşmaya dahil memleketler arasında müşahade edilen bir diğer benzerlik de hepsinin iktisadî bakımdan ticarete ve hele dünya ticaretine çok bağlı olmalarıdır. Gerek İskandinav memleketlerinin gerekse İngiltere ve Portekiz'in ticaret sahasındaki eski gelenekleri tarihe mal olmuş şeylerdir. İsviçre ve Avusturya ise Avrupa'nın gö-

beğinde kara ve nehir ticaretinin çok aktif olduğu bir sahadadır. Yine iktisadî bakımdan önemli bir nokta, âza Devletlerin hemen hepsinin müstakar bir paraya sahip olmalarıdır. Ayrıca İsviçre ve İngiltere'nin dünya bankacılığında ve enternasyonal finansa müşterek ve benzer rolleri mevcuttur.

Milletlerarası ticarete iş bölümü dolayısıyla bu memleketler birbirlerini tamamlayıcı durumdadırlar. Bilfarz Danimarka'nın ziraî mahsulleri daha ziyade İngiltere'ye satılmaktadır. İmalât sanayiinde de Yedilere dahil memleketlerin her birinin ayrı bir özelliği mevcuttur. Bu bakımdan da birbirlerini az çok tamamlamaktadırlar. Nihayet bu memleketlerin Amerika bir yana bırakılacak olursa dünyanın en yüksek hayat seviyesine sahip olduklarını ve dünya görüşleri ve hayat felsefeleri bakımından birbirlerine çok yakın olduklarına işaret edelim.

Yedilerin bugünkü ticarî münasebetlerinin özelliklerini şöylece tesbit etmek mümkündür. Bir kere bu memleketlerin hemen hepsi milletlerarası işbölümüne geniş yer veren memleketlerdir. Dış ticaretin bu memleketler ekonomisinde oynadığı önemli rol bunun kesin delili sayılabilir. İkinci olarak Birliğe âza olan Devletlerin kendi aralarındaki ticaretleri de oldukça mühim bir yekûna baliğ olmaktadır. Gerçekten yedilerin birbiriyle olan ticaretleri ihracatlarının % 18 ini ithalatlarının ise % 16 sını teşkil etmektedir. OEEC.ye üye diğer Avrupa Devletleriyle olan ticaretleri de çok aktif bir durum arz etmektedir. İhracatta % 22,4 ithalatta % 27,6, böylece ithalât ve ihracatlarının aşağı yukarı % 40 ı Avrupa Devletleriyle, mütebakisi de dünyanın Avrupa dışındaki memleketleriyle vâki olmaktadır. Bunun ifade ettiği mana da şudur ki Yedilerin OEEC memleketleri dışında kalan dünya ile olan ticaretleri de son derece önemlidir. Aşağı yukarı ticarî münasebetlerinin beşte üçü bu âlemle ceryan etmektedir ki bu da gerçekten önemli bir rakamdır.

Avrupa'da son yıllarda meydana çıkan iki gurubu Yedilerle Müşterek Pazar memleketlerini bu bakımdan mukayese edecek olursak göze çarpan özellik şudur: Dış ticaret serbest ticaret bölgesi memleketlerinin ekonomilerinde daha önemli bir rol oynamaktadır. Bu mevzula ilgili olarak vereceğimiz bir kaç rakam durumu çok daha iyi anlamağa imkân verecektir: Müşterek Pazar Devletlerinin nüfusu 170 milyon civarındadır. (Aşağı yukarı Birleşik Amerika'nınki kadar). Yedilerin yekûn olarak nüfusları 90 milyon civarındadır. Demek yarısından biraz fazla. Oysaki millî gelirleri mukayese edilecek olursa Yedilerin millî geliri Müşterek Pazar memlekellerinin millî gelirlerinin 2/3 sini aşmaktadır. İthalat ve İhracatları ise Altıların yekûn ithalat ve ihracatlarının 3/4 ne ulaşmaktadır. Bu rakamlar dış ticaretin Yediler için ne kadar önemli olduğunu açıkça gös-

termektedir. Ancak Altılarla Yediler arasındaki ticaret de son derece faal bir manzara gösterir. Yedilerden meselâ İsviçre ile Avusturya ticaretlerinin çok daha büyük bir kısmını Müşterek Pazar memleketleriyle - altılarla - yapmaktadırlar. - % 50 den fazla - buna mukabil Garbî Almanya Federal Devleti, Altıların bu en büyük kurucu ortağı, Yedilere Müşterek Pazar memleketlerinden daha fazla mal satmaktadır. Gerçekten Almanya ihracatının % 27 si Avrupa Serbest Mübadele Bölgesi Memleketlerine - yedilere - gitmekte, Müşterek Pazar Memleketleriyle - Altılarla - olan ticareti ihracatının sadece % 24 nü teşkil etmektedir. Tabii bu rakamlar değişmez şeyler değildir. Gelecekte farklı durumlarla karşılaşılmıyacağını kimse iddia edemez. Fakat gelecekteki gelişmeler ne olursa olsun şurası muhakkaktır ki ileri derecede sanayileşmiş bu iki gurup arasında mamul madde ithalatı hiç bir zaman bugünkü durumunu kaybetmiyecektir. Çünkü Altılar da Yediler de hattâ kendi ihracatları için birbirlerinden mamul madde almağa mecburdurlar. Bu durum ve Avrupa'nın iktisadî bakımından kaynaştırılması (integration) için ileride atılması muhtemel yeni adımlarla belki de Altılarla Yedileri gelecekte bugün olduğundan çok daha fazla yaklaştırabilecektir. Çünkü ne Müşterek Pazar memleketleri, ne de serbest mübadele bölgesi üyeleri Avrupa'da stotüko'yu muhafaza taraflısı değillerdir. Her iki gurup da gelecek yıllarda iktisadî integration için yeni adımlar atmağa, yeni teşebbüslere girişmeye kararlıdırlar. Kaldı ki her iki anlaşmada bu durumu derpiş eden hükümler mevcuttur.

Herhalde Avrupa Devletlerinin böyle iki ayrı kampa ayrılmış bulunmalarını bunlar arasında bugün mevcut ticaretin duracağına veya azalacağına bir işaret saymak doğru olmaz. Hür dünyadaki gelişmeler, Amerika'nın tutumu, az gelişmiş memleketler için takip edilecek politika, hulasâ çok çeşitli âmiller bunun üzerinde müessir olacaktır. Geçen 15 yıllık devreye bakılarak birleşme hareketlerinin önüne geçilmesi zor bir kuvvet kazandığı hataya düşülmeden iddia olunabilir.

6 — İKTİSADİ BİRLEŞME VE KAYNAŞMALARIN TESİRLERİ :

Avrupa Serbest Mübadele Bölgesindeki birleşme âza memleketlerin her biri üzerinde sanki iç piyasaları birden genişlemiş gibi bir tesir icra edecektir. Herhangi bir sadaha piyasa genişleyecek olursa bu işbölümünü teşvik eder. , kaynakların daha müsmir ve müessir - efficient - bir şekilde tevzini mümkün kılar. Faaliyet sahası genişlediği zaman pek tabii olarak bununla birlikte dış ticaret de gelişir. Neticede alan da satan da bu işten faydalanır.

Endüstri ve ticaret şekilleri de değişecektir. Halen ihracatta bulunan endüstri ile gelecekte ihracatta bulunmak üzere kurulacak endüstriler genişleyen piyasadan elbette faydalanacaklardır. Ancak halen mevcut ihracat endüstrisinin bu gayeye ulaşabilmek için bir intibak devresi geçirmesini tabii saymak gerekir. Endüstride büyüme yeni şartlara göre daha süratli bir hal alacaktır. Bugünkü teknoloji süratli iktisadî büyüme temposuna kolaylıkla ayak uyduracak durumdadır. ö

Bu söylenenler gerçeğe de uymaktadır. Zira endüstri EFTA'ya dahil memleketler de böyle süratli bir büyümeyi mümkün kılmak için bir zamandır baskı yapmakta idi. Yedilere dahil bütün Devletlerin Avusturya, Danimarka, Norveç, İsveç, İsviçre ve Birleşik Krallığın Sanayî Odaları Federasyonu ve İşverenler organizasyonu neşrettikleri müşterek bir tebliğde aynen şöyle söylemekte idiler. «Biz Serbest Mübadele Bölgesinin ana gayeleri üzerinde endüstri açısından bir anlaşmaya acaba varabilecekmiz endişesiyle bir araya geldik. Anlaşma imkânının mevcudiyetini büyük memnunlukla müşahede ettik. Teşkil edilecek bir serbest mübadele bölgesinin bugünkü dünya şartları içinde şu gayeleri takip edebileceği neticesine varılmıştır.

- 1) Mal, hizmet ve eşyanın milletler arasında daha serbest bir şekilde mübadelesine imkân hazırlamak,
- 2) Çok taraflı ticareti ve ondan ayrılması imkân olmayan tediyele-ri mümkün olduğu kadar teşvik etmek,
- 3) Garbî Avrupa'da rasyonel istihsal esaslarının kabulüne ve yayılmasına yardım etmek,
- 4) Yüksek ve istikrarlı bir çalışma seviyesi sağlamak.

7 — NETİCE :

Harp sonrası devresinde göze çarpan özel önemdeki siyasî ve iktisadî olayları :

- a — İki büyük siyasî gurubun teşekkül etmesi ve milletlerin bir yanda Washington ve diğer yanda Moskova etrafında guruplanmaları,
- b — Harbin yıkıntılarının kısa zamanda giderilmesi ve yüksek bir refahın sür'atle sağlanması.
- c — İşbirliği zihniyetinin eski devirlerle kıyaslanamayacak ölçülerde artması.
- d — Az gelişmiş memleketlerin kalkınması meselesinin beynelmilel politikanın önemli konularından biri haline gelmesi.

e — Milliyetçilik duygularına, ırka, dine veya kültüre dayanan birleşme hareketlerinin belirmesi.

f — Bilgi ve tecrübenin tarihin hiç bir devrinde rastlanmayan bir genişlikte ve sür'atte topluluklar arasında mübadeleye mevzu teşkil etmesi şeklinde özetliyebiliriz.

Bu cereyanlar Avrupa'da Müşterek Pazar Devletleri veya Altılar ve Serbest Mübadele Bölgesi Devletleri veya Yediler adı verilen iki gurup meydana getirdi. 6 ların gayeleri çok daha şümullüdür. Onlar Avrupa Birliği kurmak istemektedirler. Ondan dolayı teşkilâtları çok daha geniş tutulmuştur. Devamlı organları vardır. Avrupa Birliği bir kere tahakkuk ettikten sonra Sovyet - Amerikan münasebetlerinde daha müstakil ve Avrupa menfaatlerine daha uygun bir politaka takip etmek imkânını da bulacaklardır. Bu durumun Avrupa müdafaa sistemi üzerine de tesir icra etmesi tabiidir. Ancak bugün her iki gurupta da göze çarpan özellik ticarî mübadeleyi genişletmek, yeni sürüm imkânları sağlamak bu suretle gelişmeyi hızlandırmak ve devamlı hale getirmek ve neticede refahı yükseltmektir.

Yediler gurubuna dahil memleketler diğerleriyle kıyaslandığında şu özellikler göze çarpar : Bir kere Yedilerde ortalama millî gelir 6 lardan yüksektir. Sonra, daha fazla sanayileşmişlerdir. Nihayet dış ticaretin bu memleketler millî ekonomilerinde oynadığı rol diğerlerinden çok fazladır.

Yedilere dahil bir kısım memleketlerin 6 larla olan ticaretleri kendi aralarındaki ticaretlerinden fazladır. Ondan dolayı Müşterek Pazar Memleketleri ile bir köprü kurmak kendileri için de son derece önemlidir. Aslında mübadele imkânlarını genişletmek, ticareti köstekleyen manileri bertaraf etmek bakımından iki teşekkül arasında bir görüş birliği mevcuttur. Sadece Yedilerden bir kısmı tarafsızlıkları ile tanınmış Devletlerdir. Bir kısmının da tarafsızlık politikasına temayülü mevcuttur (Avusturya ve Finlandiya gibi). Ayrıca dünyanın diğer bölgeleriyle olan münasebetlerinde müstakil kalmak istemektedirler. Amerika'nın da aracılığı ve yardımı ile belki de bu memleketler arasında bir anlaşma imkânı yakın bir gelecekte hazırlanır.

Daha büyük bir Avrupa düşüncesi her iki tarafta da hâkim bir düşünce olmakla beraber İngiltere'nin «Şahane inziva» devirlerinden beri Avrupa'ya daima biraz yabancı kaldığı da bir gerçektir. Onun için bugünkü durumda mümkün olan tek şey her iki tarafın da birbirine karşı anlayış göstermesi, kendilerini iki ayrı guruba bölmüş olan sebeplerin nasıl olup da ortadan kaldırılabilceğini en iyi niyetle aramalarıdır. Bu-

gün için Altılar ve Yediler arasında birleşme noktası teşkil edecek en önemli teşekkül şüphesiz ki Avrupa İktisadî İşbirliği Teşkilâtıdır. Bu teşekkülün neşrettiği bültenin Eylül 1959 nüshasında her iki gurubun da serbest ticaret taraftarı olmasından duyulan memnunluğa işaret edilmekte idi.

Kaldı ki Serbest Mübadele Bölgesi üyeleri Müşterek Pazar memleketleriyle olan temaslarını kesmiş değillerdir. 1960 Ocak'ında Paris'te toplanan özel bir komite her iki gurup dışında kalmış olan memleketlerle yapılacak ticaret bakımından ve bir de GATT anlaşmaları müvacehesinde Müşterek Pazar memleketleriyle Serbest Mübadele Bölgesi memleketlerinin ticarî münasebetlerini incelemek üzere devamlı bir ticaret komitesi kurmağı kararlaştırmıştır.

Mart ayında Viyana'da toplanan Avrupa Serbest Mübadele Bölgesi Nâzırlar Komitesi ise Altılara karşı politikalarının ne olacağını incelemiş ve kesin olarak bir ayırım - discrimination - yapılmasını, bunun EFTA'nın gayelerine aykırı düşeceğini kararlaştırmıştır. Yukarıda da işaret edildiği gibi Müşterek Pazar Memleketlerine dahil olan 6 Devlet bu yıl gümrük tarifelerinde ikinci % 10 indirimini yapmak suretiyle başlangıçtan beri yapılan tenzilâtı % 20 ye yükseltmiş olacaktırlar. Buna karşılık bu yıl faaliyete geçen Avrupa Serbest Bölge Birliğine dahil Yediler 1 Temmuz 1960 da gümrük tarifelerinde bir kaleme % 20 bir indirim yapmaktadırlar. İşte, Nâzırlar Komitesinin üzerinde durduğu noktalardan birisi de budur. Yayınladıkları bildiri de kendileri de % 20 tenzilâtı yapmış olduklarına göre Avrupa Birliğinin tahakkuku için ve 6 larla olan münasebetleri bakımından, durumu birlikte yeniden gözden geçirmeğe amâde olduklarını beyan etmektedirler.

Diğer yandan Avrupa İktisadî İşbirliği Teşkilâtı da yeniden organize edilmektedir. Herhalde bu teşkilâta ortak üye bulunan Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada'nın da durumları nazara alınacaktır. Bu teşkilâtın Avrupalı Devletler arasındaki işbirliğini gelecekte tâdil edilmiş teşkilâtı ile de sağlamağa devam edeceğine muhakkak nazariyle bakılabilir. Bütün mesele; «Altılar» «Yediler» dışında kalan memleketleri de içine alacak ve Atlantik Camiasına dahil diğer iki önemli üyeyi, Birleşik Amerika ve Kanada'yı da tatmin edecek yeni hal suretlerinin bulunmasındadır. Yapılacak devamlı temasların neticesi ne olursa olsun bugün için mümkün olan tek şey karşılıklı anlayış havası içinde ihtilafli noktaları birer birer bertaraf etmekten ibarettir.

Avrupa'daki İşbirliği Hareketlerinin Kısa Bir Kronolojisi

- 1 - 22 Temmuz 1944 Bretton Woods Konferansı. 44 memleketin katıldığı bu konferansta Dünya Bankası (International Bank For Reconstruction and Development) nın ve Para Fonu (International Monetary Fund) nın kurulmasına karar verilmiştir.
- 17 Aralık 1945 Dünya Bankası ve Para Fonunun faaliyete başlaması.
- 5 Haziran 1947 Amerika Birleşik Devletleri, Avrupa'nın işbirliği halinde ve müştereken kalkınması için Marshall Plânını tesise karar veriyor.
- 12 Temmuz 1947 Avrupa İşbirliği Komitesi Committee For European Cooperation 16 Garbî Avrupa Devletinin iştirakile toplandı.
- 30 Ekim 1947 Gümrük Tarifeleri üzerindeki müzakerelerden sonra 23 memleket kısaca GATT denilen (General Agreement on Tariffs and Trade) Tarife ve Ticaret Hakkında Genel Anlaşmayı imzaladı.
- 1 Ocak 1948 Belçika, Hollanda ve Luxemburg Gümrük Birliği anlaşmasını imzaladı.
- 16 Nisan 1948 Garbî Almanya'nın da iştirakile Avrupa İktisadî İşbirliği Teşkilâtı (kısaca OEEC denilen Organization for European Economic Cooperation) ın kuruluşu.
- 20 Ocak 1949 Truman'ın 4 üncü Nokta Yardım Programını ilânı.
- 11 Nisan 1949 Ticaret ve Tarifeler Genel Anlaşması (Gatt = General Agreement on Tariffs and Trade) İkinci Toplantısının yapılması.
- 2 Kasım 1949 Avrupa Devletlerarası Ticaretin liberalizasyonu için OEEC de karar alınması.
- 19 Eylül 1950 Avrupa Tediye Birliği (kısaca EPU denilen European Payments Union).
- 28 Eylül 1950 Gatt müzakerelerinin üçüncü raundının başlaması.
- 27 Kasım 1950 OEEC üyesi devletlerin 1 Şubat 1951 den itibaren Avrupa devletleri ile olan ticaretlerinde asgarî liberalizasyonu % 75 e çıkarmaya karar vermeleri.

- 8 Nisan 1951 Avrupa Kömür ve Çelik Birliği anlaşmasını Benelux devletleri ve Fransa, Almanya ve İtalya'nın iştirakile imzalanması.
- 1 Temmuz 1951 Kolombo plânının yürürlüğe girişi.
- 21 Ocak 1952 İngiliz Milletler Camiasına dahil üyeler çok taraflı ticareti ve tediyeleri geliştirmek ve İngiliz lirasının konvertibilitesini sağlamak için müşterek bir tebliğ yayınladılar.
- 22 Mart 1954 Sterlinin serbestçe transfer edilebileceği bölgenin genişletilmesi.
- 22 Aralık 1954 OEEC İdare Heyetinin, üye devletlere dolar bölgesi ile ticaretleri üzerindeki tahdidi hükümleri kaldırmasını istemesi.
- 14 Ocak 1955 OEEC üyesi devletler Avrupa ile olan ticaretlerinde liberalizasyonu % 90 a çıkarmaya karar veriyorlar.
- 1 Haziran 1955 Müşterek Pazar'a dahil 6 memleket gümrük ve iktisadî birleşme için müzakerelere başlıyorlar.
- 19 Ocak 1956 GATT'da 4 üncü Tarife müzakerelerinin başlaması.
- 1 Temmuz 1956 OEEC İdare Heyeti 6 ların kendi aralarında tesis edecekleri gümrük birliği ile devletler arasındaki münasebetin nasıl olacağını araştırmaya karar veriyor.
- 5 Şubat 1957 Yukarıda sözü edilen incelemeyi yapmak üzere kurulmuş çalışma grubu Avrupa'da bir serbest mübadele bölgesi kurulabileceği hakkındaki raporunu OEEC ye veriyor.
- 13 Şubat 1957 OEEC İdare Heyeti 6 larla diğer üyeleri içine alacak bir serbest mübadele bölgesi kurulması için müzakerelere başlanmasına karar veriyor.
- 25 Mart 1957 Altılar Avrupa İktisadî Camiasınca «Müşterek pazar kuruyorlar.
- 25 Mart 1957 Altılar Avrupa Atom Enerjisi Birliğini kuruyorlar.
- 17 Ekim 1957 OEEC İdare Heyeti müşterek pazarla aynı tarihte kurulunda üzere üzere bölüm üyeleri katılacağı

bir serbest mübadele bölgesi kurulmasını kararlaştırıyor.

- 14 Kasım 1958 Serbest mübadele bölgesi anlaşması geri kalıyor.
- 27 Aralık 1958 EPU yerine Avrupa Para Anlaşmasının kuruluşu
- 1 Ocak 1959 Müşterek Pazar memleketleri Gümrük Tarifelerinde ilk indirmeyi yapıyorlar.
- 27 Mayıs 1959 İsveç Avusturya, Danimarka, İngiltere, İsviçre, Norveç ve Portekizi Avrupa Serbest Mübadele Bölgesinin kurulması imkânlarını Araştırmak üzere toplantıya çağırdı.
- 1 Haziran 1959 Yediler Stockholm'de ilk toplantılarını yapıyorlar.
- 20 Temmuz 1959 İspanya OEEC ye tam üye oluyor.
- 21 Temmuz 1959 Yedi Devlet temsilcileri Avrupa Serbest Mübadele Bölgesi Anlaşma tasladığını kabul ediyorlar.
- 8 Eylül 1959 Yediler EFTA anlaşmasını imzalamak üzere toplanıyorlar.
- 15 Eylül 1959 Para Fonu Sermayesi % 50 ve Beynelmilel Banka Sermayesi % 100 olarak artırılıyor.
- 20 Eylül - 2 Ekim 1959 Beynelmilel Bankanın yıllık toplantısında Milletlerarası Gelişme Birliği (International Development Association) Kuruluşu görülüyor.
- 20 Kasım 1959 Avrupa Serbest Mübadele Bölgesi anlaşması imzalanıyor.
- 14 Mart 1960 EFTA Özel Komitesi ve nazırlar toplantısı.

B İ B L İ Y O G R A F Y A

- European Organizations, London, Political and Economic Planning Teşkilâtı tarafından yayınlanan kollektif eser, George Allen, Londra 1959.
- European Free Trade Association The Stockholm Convention, Stockholm 1960.
- Is The Economy Of Western World Splinling Apart, yayınlayan Committee for Economic Development, New York 1960.
- Saturday Review
16 Ocak 1960 nüshası
- Economic Bulletin for : Europe Cilt II, Sayı, 2 Cenevre Ekim 1959.